

lovila cela krdela ital. vojakov in orožnikov znanega bandita Musolina, ki je bil baje po krivici obsojen in je potem radi tega postal bandit, kateri je pobil vse svoje sodnike in krive priče; in šele sedaj se je posrečilo karabinierom zgrabiti nevarnega bandita v obližju Urbina. Musolino je priznal 14 umorov in 17 ponesrečenih napadov. Izjavil pa je, da ne bo izpovedal ničesar več, če ga bodo žalili. „Moril nisem, nego se le maščeval svojim sovražnikom. Osveto pa ukazuje gospod Bog sam“, je dejal. Musolino je bil oblečen kmetiško, a se vede jako lepo. Vendar pa je precej nečimern ter se baha, ker se zanima zanj tudi ne-italijansko časopisje. Pri njem so našli slike sv. Jožefa in Marije aspromontske ter 250 lir.

Skrivnostni umor. Iz Curiha javljajo, da je ustrelil pri Auran-u v soboto opolnoči mlad mož svojo ženo; potem je pomeril z revolverjem tudi vase, a se je slabo zadel. Zato je tekel k reki Ari; tam se je slekel ter skočil v vodo. Identičnost nesrečnega para doslej še ni dognana.

Gospodarske stvari.

O pomenu in uporabi umetnih gnojil.

Prodavanje Dr. Ernesta Kramer-a, docenta na tehniški visoki šoli v Gradu.
(Dalje.)

Umetna gnojila.

Sedaj znamo, da zemlji pomankuje mnogokrat takih redilnih snovij, katere za svojo rast neobhodno potrebuje. Največkrat pogrešamo v zemlji kalij, fosforovo kislino in dušec. Zato mora kmet dajati zemlji takih snovij, katere sama nima: to se pravi, on mora gnojiti.

Gnojila imenujemo sploh take tvarine, ki so sposobne pospeševati rastlinsko rast, ter izboljševati zemljo.

Gnojila so naravna in umetna. Najnavadnejši naravni gnoj je živalski. Umetna gnojila imenujemo pa take tvarine, katere še le mehanskim ali kemijskim potom v gnoj spremenimo.

Kolikor več hranilnih snovij ima gnoj v sebi, toliko večje vrednosti je.

Po obilosti teh snovij delimo umetna gnojila v štiri vrste:

1. v gnojila s fosforovo kislino
2. v dušičnata gnojila
3. v fosfornata in dušičnata gnojila
4. v kalijeva gnojila.

Te štiri vrste umetnih gnojil različno mešajo in iz njih mešana umetna gnojila pripravljajo n. pr. amonijakov fosfat ali kalijev superfosfat, ali pa gnojila za posebne kulture n. pr. za hmelj, vinograd, travnik, ki imajo manj ali več redilnih snovij v sebi. Imenujemo jih radi tega specialna umetna gnojila.

1. Gnoj s fosforovo kislino.

V tej vrsti gnoja je fosforova kislina v tesni vezi z vapnom kot fosfornokislo vapno, katero je ali raztopno ali neraztopno; prvo imenuje se superfosfat.

Superfosfate delajo iz koščene moke, iz ameriškega tičjega „gvano“, ali pa iz rudnin, ki imajo v

sebi fosforovo kislino (fosforite) in sicer takó, da topijo te tvarine z žvepleno kislino, katere neraztopno fosfornokislo vapno raztopi. Po tem načinu delimo gnoj v superfosfate iz koščene moke, superfosfate iz gvana, superfosfate iz fosforitov i. t. d.

Kolikor več ima ta gnoj raztopljene fosforne kisline v sebi, toliko več je vreden. Taka gnojila (superfosfati) imajo navadno 10—20% raztopne fosforne kisline. Sedaj stane 1 kg. v vodi raztopne fosforne kisline, ki se nahaja v superfosfatih, 35—40 kr.

Ta gnoj lahko rabiš, kadar ti drago. Pomniti je le treba, da ga vložiš blizu korenin. Med fosfati, ki se v vodi ne raztopé, razločevati pa so taki, ki se v zemlji topijo, in pa taki, ki se v zemlji ne topijo. Slednji kot gnojila niso za rabo.

V zemlji raztopni fosfati raztapljajo se precej lahko po uplivu lahkih v zemlji samej nahajajočih se kislín n. pr. organskih kislín in ogljikove kisline. Rastline hitro povzijejo te snovij. Raztopljivim fosfatom prištevamo tako zvano Thomas-ovo žlindro (Thomas-schlacke), katero dobivamo kot odpadke pri izdelovanju jekla iz fosfornatega železa po Thomasovem načinu. To gnojilo ima 15—20% fosforne kisline, 48% vapna, 18% železa in magnana. Ta žlindra mora biti jako dobro zmleta, ker sicer rastline njenih fosfatov s svojimi kislínami ne morejo raztapljati in povzivati. Debelo zmleta Thomas-ova žlindra nima nobene vrednosti.

To vrsto gnoja najboljše rabiš na travnikih, v vinogradih, na njivah, hmeljiščih, in sicer zato, ker te kulture potrebujejo večletne zaloge fosforne kisline.

(Dalje sledi.)

Zračenje hleva. Nečist in nezdrav zrak izpodkopa zdravje. Izprijen vzduh sicer ne pokonča živalij naenkrat, a vendar jih zastrupuje polagoma, počasi; zli nasledki ne izostanejo. Na prostem ima živina dovolj čistega zraka, ali v hlevih — dovolj pokvarjenega. Pa kako naj bi bil v hlevih zdrav zrak, ker se nikoli ne zrači, ker se to dozdeva ljudem nepotrebno. Ali je ta nevednost, bolje rečeno malomarnost se, žal, čettokrat prav hudo maščuje. „Kamor ne pride zrak, tja pride bolezen“, pravi star in resničen pregovor: samo želeti je, da bi si ga naši gospodarji tudi dobro zapomnili. V male hleve dohaja pri vratih, oknih (če jih imajo) in celo skoz zid dovolj čistega zraka; za nje ni treba posebnih prevetrovalnih priprav (vetril). Odprite okna in zrak se dosti izpremeni; pokvarjen odide, čist pa pride. A v velikih hlevih je stvar drugačna. Mnogo živine potrebuje mnogo zraka. Tu bi nikakor ne zadostovala samo okna za dovažanje svežega vzduha; zatoraj se morajo napraviti v velikih hlevih posebne priprave, po katerih naj doteka zdrav in svež zrak. V ta namen pustimo v zidu na obeh dolgi strah hleva. in sicer prav visoko pri stropu posebne luknje. Te luknje morajo biti zaradi tega visoko v zidu, da mrzli zrak ne vleče naravnost na živali ter jih ne prehladi. Zračne luknje ne smejo biti vodoravne ali ravnotežne (naravnost), ampak napošev (po strani) napravljene. To je tako razumeti, da se prične luknja na zunanji strani zidu nižje in se na

notranji konča više proti stropu. Zakaj pa zopet to? vpraša me morda ljubi čitatelj. To je zato, da dež in sneg ne moreta v hlev in da mrzli zunanji zrak teče proti stropu, a ne naravnost na živino. Na zunanji strani pritrdimo čez zračno luknjo mrežico iz žice (dratu), da muham in drugim enakim nepovabljenim gostom zabranjuje pot v hlev. Ta naprava je prav dobra, kajti ona odstranjuje sitne mrčese, in vendar doteka hlev dovolj čistega zraka. Ko se je hlev dovolj prezračil, zamašimo luknjo s slamo. Nekteri Nekteri imajo še druge priprave, pri katerih prihaja zrak po posebni cevi skoz streho in strop. Taka prevetrila pa so predraga in večinoma nepripravna. Sploh zadostujejo za naše razmere gori imenovane zračne luknje. V poletnem času je za prevetrenje srednjega hleva dovolj, če se okna odpro ter vrata snemo in z lesu nadomestijo. Samoobsebi pa se razume, da se odpro samo okna. Velike hleve zračimo s tem, da odpremo zračne luknje, če je pa treba, tudi vrata in okna. Prav pametno je, če se vrata napravijo iz zgornjega in spodnjega dela; v tem slučaju se zgornji del odstrani ter nadomesti z lesu. Ta način zračenja je kaj pripraven za soparne, poletne večere.

Ali je žaganje kaj vredno gnojilo za travnike?

Odgovor: Žaganje ima pač redilne snovi v sebi, a potreseno po travniku se dolgo časa ne razkroji, zato nima kot tako nobene gnojilne vrednosti. S pridom se da žaganje porabiti za mešanec, če se pomešano z drugimi odpadki pridno poliva z gnojico in na leto večkrat premeša. Na takem mešančevem kupu žaganje segnijo in se spremeni v prav dobro gnojilo, in sicer tem prej, kolikor manj smolnat je bil les, iz katerega je žaganje.

Po trgatvi. Trgatev je že končana. Lepo vreme v zadnjih tednih je omogočilo, da se je prej vsled dolgotrajnega deževja premalo dozorelo grozdje lepo razvilo in da se je tudi pridelek glede kakovosti zboljšal. Žal pa, da je pri trgatvi marsikateri vinogradnik napačno ravnal. Sicer je bilo tako vreme, da je moral človek res že obupovati, a mnogo jih je, ki na trgatev nestrpno čakajo in pri prvi ugodni priliki potrgajo, ne glede na to, je li že pravi čas za to ali ne. Letošnja vinska letina bo povprečno po množini in po dobroti slabša od lanske. Če bi ne bilo v prvi polovici septembra nastopilo slabo vreme, bila bi letošnja letina taka, kakoršnih vinogradniki že dolgo ne pomnijo. Lahko se računi, da je gniloba vzela $\frac{1}{4}$, po nekod pa tudi $\frac{1}{2}$ pridelka. Manj so to občutili vinogradniki v drugih okrajih, in tudi bodo vina tudi boljša, ker je grozdje bolje dozorelo, ker je večina šele proti koncu septembra s trgatvijo pričela. Še najmanj škode občutijo Vipavci. Ker pa tam že vsled ugodnejšega podnebja grozdje bolj zgozdaj in bolje dozori, bodo vina tudi letos glede kakovosti zadovoljiva, kajti posamezni mošči boljših vrst, n. pr. rizling, traminec, rulandec, beli burgundec, so imeli 20—22%, modra frankinja, portugalka, kraljevina, grganja i. dr. 16—19% sladkorja; toraj bodo imela ta vina povprečno 11% alkohola. To so že krepka namizna vina. Dobrota in stanovitnost letošnjih

vin bo zelo odvisna od pravilne naprave. Kdor ni bil pri trgatvi izbirljen, tesnosrčen, da ni ločil vsega gnilega grozdja od zdravega in nezrelega od zrelega in če ni pustil vsakega posebej pokipeti, bo imel s svojim vinom precejšnjih sitnostij. Tako vino se mu bode nerado čistilo, in če ga bo pustil nekaj ur na zraku, pa bo že farbo spremenilo. Kdor je pobral gnilo grozdje naprej in ga je kmalu ali takoj sprešal ter je pustil mošt zase v sodu pokipeti, je najboljše ravnal; le to mu še svetujemo, naj ta mošt še enkrat na zdrave tropine vrže, če jih še ima, da še na njih pokipi. Bodisi pa, da je kdo pri trgatvi še tako oprezno postopal, je vendar gotovo še mnogo gnilega ali umazanega grozdja prišlo vmes v kad, in zato bo vsakdo popolnoma pravilno ravnal, če nova vina pretoči kmalu potem, ko nehajo kipeti, toraj že sedaj. Večina mošt ali vino kvarljivih snovij se kmalu usede na dno soda. Skrbeti se mora toraj, da se te snovi čim prej odstranijo. Posebno pa priporočamo storiti to delo pri belih vinih, da tako ohranijo svojo milobo in da hitreje in bolje dozore. Pri pretakanju naj se pazi, da ne pride nič gošče vmes. Sod, v katerega pri pretakanju pride mošt, napravljen iz gnilih jagod, naj se nekoliko zažvepla. Zadostuje, da se sod zakadi, predno se mošt vanj vlije. Vinogradniki, bodite toraj oprezni, da si ohranite vsaj to zdravo, česar Vam ni pobralo deževje.

So li buče dobra krma za molzne krave in ali ne narede mleka prevodenega, kakor se pri nas trdi?
Odgovor: Buče so jako dobra krma za molzne krave, ker imajo v sebi mnogo jako lahko prebavnih redilnih snovij. Buče je zrezane pokladati, peške, ki so zelo redilne, pa zdrobljene umes mešati. Buče so zelo vodene in bi same pokladane dajale res vodeno mleko, to se pa tako ne zgodi, saj se poleg njih morajo še druga krmila pokladati.

Loterijske številke.

Trst, dne 19. oktobra: 63, 60, 15, 85, 81,
Gradec, dne 26. oktobra: 81, 55, 27, 35, 2.

JOS. ORNIG

v Ptuj

prodaja premog (Steinkohle) po najnižji ceni.

Tam se dobi tudi sol, moka, kaša, riž, otrobi, ječmenov šrot in drugo blago.

340